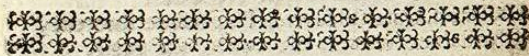

Huc venit incinctus tunica mercator, & urnā
 Purus suffusa, quam ferat haurit aquam.
 Uda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab uda
 Omnia quæ dominos sunt habitura novos.
 Spargit & ipse suos lauro rorante capillos,
 Et peragit solita fallere voce preces.
 Ablue præteriti perjuriam temporis, inquit,
 Ablue præterita perfida verba fide.
 Sive ego te feci testem, falsove citavi
 Non audituri numina vana Jovis.
 Sive Deum prudens alium, divamue sefelli,
 Abstulerint celeres improba verba Noti.
 Et pereant veniente die perjuriam nobis,
 Nec curent superi, si qua locutus ero.
 Da modo lucra mihi, da factis gaudia lucro;
 Et face ut emptori verba dedisse juvet.
 Talia Mercurius poscentes ridet ab alto,
 Se memor Ortygiæ surripuisse boves.
AT mihi pande precor multo meliora petenti,
 In geminos ex quo tempore Phæbus eat.
 Cum totidem de mense dies superesse videbis,
 Quot sunt Herculei facta laboris, ait.
 Dic, ego respondi, causam mihi fideris hujus,
 Causam facundo reddidit ore Deus.
 Abstulerant raptas Phæben, Phæbesque forem,
 Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
 Bella parant, repetuntque sua & frater, & Idas,
 Leucippo fieri pactus uterque gener.
 His amor, ut repetant, illis ut redderè nolint,
 Suadet, & ex causa pugnat uterque pari.
 Effugere Oeбалidæ cursu potuere sequentes,
 Sed visum est celeri vincere turpe fuga.
 Liber ab arboribus locus est, apta area pugnae:
 Constiterant illo nomina fida loco.
 Pectora transectus Lynceus Castor ab ense
 Non expectato vulnere preffit humum.
 Utor adest Pollux, & Lyncea perforat hasta,
 Qua ceruix humeros continuata tegit.

Ibat

Ibat in hunc Idas, vixque est Jovis igne repulsus,
 Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
 Jamque tibi Pollux cælum sublime patebat,
 Cum mea, dixisti, percipe verba pater.
 Quod mihi das uni, cælum partire duobus,
 Dimidium toto munere majus erit.
 Dixit, & alterna fratrem statione redemit,
 Utile sollicitæ fidus utrunque rati.
 Ad Janum redeat, qui quærit Agonia quid sint
 Quæ tamen in falsis hoc quoque tempus habent
 Nocte sequente diem canis Erigoneus exit:
 Est alio signi reddita causa loco.
PRoxima Vulcani lux est, quam Lustria dicunt,
 Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ.
 Uatuor inde notis locus est: quibus ordine lectis,
QUel mos sacrorum, vel fuga regis inest.
NEC te prætereo populi Fortuna potentis
 Publica, cui templum luce sequente datum est.
 Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite,
 Grata Jovi fulvæ rostra videbis avis.
 Uferet ex oculis veniens aurora Booten,
 Continuaque die fidus Hyantis erit.

PUBLII OVIDII NASONIS

FASTORUM

* * *

LIBER SEXTUS.

Hic quoque mensis habet dubias in nomine causas,
 Quæ placeant, positis omnibus ipse leges.
 Facta canam, sed erunt qui me finxisse loquentur,
 Nullaque mortali numina visa putent.

Eg

Tum sibi Calceo Brutus cognomen ab hoste
 Fecit, & Hispanam sanguine tinxit humum.
 Scilicet interdum miscentur tristia lætis.
 Nec populum toto pectore festa iuvant.
 Crassus ad Euphraten aquilas, natumque suosque
 Perdidit, & letho est ultimus ipse datus.
 Parthe quid exultas? dixit Dea: signa remittes.
 Quique necem Crassi vindicet, ultor erit.
At simul auritis violæ demuntur asellis,
 Et Cereris fruges aspera saxa terunt:
 Navita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit,
 Humida cum pulso nox erit orta die.
Iam Phryx à nupta quereris Tithone relinqui:
 Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
 Ite bonæ matres, vestrum Matralia festum,
 Flavaquæ Thebanæ reddite liba Deæ.
 Pontibus & magno juncta est celeberrima circo
 Area, quæ posito de bove nomen habet.
 Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
 Sceptriferas Servi templa dedisse manus.
 Quæ Dea sit, quare famulas à lumine templi
 Arceat [arceat enim, libaque tosta petit]
 Bacche racemiferos hedera redimite capillos,
 Si domus illa tua est, dirige vatis opus.
 Arferat obsequio Semele Jovis, accipit Ino
 Te puer, & summa sedula nutrit ope.
 Intumuit Iuno, raptum quod pellice natum
 Educet: at sanguis ille fororis erat.
 Hinc agitur furis Athamas & imagine falsa,
 Tuque cadis patria parve Learchæ manu.
 Mæsta Learchæas mater tumulaverat umbras,
 Et dederat miseris omnia iusta rogis.
 Hæc quoque, funestos ut erat laniara capillos,
 Profilit & cunis te Melicerta rapit.
 Est spatium contracta brevi, freta bina repellit,
 Unaque pulsatur terra duabus aquis.
 Huc venit insanis natum complexa lacertis,
 Et secum è sommo mittit in alta jugo.

Excipit illæfos Panope, centumque sorores,
 Et placido lapsu per sua regna ferunt.
 Nondum Leucothoe, nondum puer ille Palæmon
 Vorticibus densis Tybridis ora tenent.
 Lacus erat, dubium est, Semele, Stimelene vocetur,
 Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
 Quærit ab his Ino quæ gens foret: Arcades esse
 Audit, & Evandrum sceptrâ tenere loci.
 Dissimulata Deam, Latias Saturnia Bacchas
 Instimulat fictis insidiosa sonis.
 Omnium faciles, o toto pectore captæ,
 Non venit hæc vestris hospes amica choris.
 Fraude petit, sacrique parat cognoscere ritum:
 Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
 Vix bene desierat, complent ulalibus auras
 Thyades effusis per sua colla comis.
 Iniciuntque manus, puerumque avellere tentant:
 Quos ignorat adhuc, invocat illa Deos.
 Diique virique loci miseræ succurrite matri:
 Clamor Aventini faxa propinqua ferit.
 Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas,
 Audit, & ad vocem concitus urget iter.
 Herculis adventu, quæ vim modo ferre parabant,
 Turpia fæminæ terga dedere fugæ.
 Quid petis hic (cognorat enim) matertera Bacchi?
 An numen, quod me, te quoque vexat, ait?
 Illa docet partim, partim præsentia nati
 Continet, & furis in scelus isse pudet.
 Rumor, ut est velox, agitat per volat alis,
 Estque frequens, Ino nomen in ore tuum.
 Hospita Carmentis fidos intraisse penates
 Diceris, & longam deposuisse famem.
 Liba sua properata manu Tegææ sacerdos
 Traditur, & subito cocta dedisse foco.
 Nunc quoque liba juvant festis Matralibus, illa
 Rustica sedulitas gratior arte fuit.
 Nunc, ait, o vates venientia fata resigna:
 Qua licet, hospitibus hoc, precor, adde meis.

Parva mora est, caelum vates ac numina sumit,
 Fitque sui toto pectore plena Dei.
 Vix illam subito posses cognoscere tanto
 Sanctior, & tanto quam modo major erat.
 Laeta canam, gaude defuncta laboribus Ino,
 Dixit, & huic populo prospera semper ades.
 Numen eris Pelagi, natum quoque Pontus habebit,
 In nostris aliud sumite nomen aquis.
 Leucothoe Graiis, Matuta vocabere nostris,
 In portus nato jus erit omne tuo.
 Quem nos Portumnus, sua lingua Palæmona dicet:
 Este precor nostris æquus uterque locus.
 Annuerat, promissa fides, posuere labores.
 Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea est.
 Cur vetet ancillas accedere, quæritis? odit:
 Principiumque odii, si sinat ipsa, canam.
 Una ministrarum solita est Cadmea tuarum
 Sæpe sub amplexus coniugis ire tui.
 Improbus hanc Athamas furtim dilexit, ab illa
 Comperit agricolis semina tosta dari.
 Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit:
 Hoc est cur odio sit tibi serua manus.
 Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret;
 Ipsa parum felix visa fuisse parens.
 Alterius prolem melius mandabitur illi,
 Uttilior Baccho quam fuit illa suis.
 Hanc tibi, quo preparas, mem orant dixisse Rutili;
 Luce mea Marso consul ab hoste cades.
 Exitus accessit verbis, flumenque Toleni
 Purpureum mistis sanguine fluxit aquis.
 Proximus annus erat: Pallantide victus eadem
 Didius, hostiles ingeminavit opes.
 Lux eadem fortuna tua est, auctorque locusque,
 Sed superiniectis quis latet iste togis?
 Servius est: hoc constat enim, sed causa latendi
 Discrepat, & dubium me quoque mentis habet.
 Dum Dea furtivos timide prostratur amores,
 Cælestemque homini concubuisse pudet.

Arfit

Arfit enim magna correpta cupidine regis,
 Cæcaque in hoc; uno non fuit illa viro.
 Nocte domum parva solita est intrare fenestra,
 Unde fenestralis nomina porta tenet.
 Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos,
 Oraque sunt multa regia tecta toga.
 An magis est verum, post Tulli funera plebem
 Confusam placidi morte fuisse ducis?
 Nec modus ullus erat, crescebat imagine luctus,
 Donec eum positus occuluere togis.
 Tertia causa mihi spatio majore canenda.
 Nos tamen adductos intus agemus equos.
 Tullia conjugio sceleris mercede parato,
 His solita est dictis extimulare virtum.
 Quid iuvat esse pares, te nostræ cæde sororis;
 Meque tui fratris, si pia vita placet?
 Vivere debuerant, & vir meus, & tua conjux,
 Si nullum auri majus eramus opus.
 Et caput, & regnum factum est dotale parentis;
 Si vir es, i, dictas exige dotis opes.
 Regia res scelus est, focero cape regna necato,
 Et nostras patrio sanguine tinge manus.
 Talibus instinctus folio privatus in alto,
 Sederat, attonitum vulgus ad arma ruit.
 Hinc cruor, & cædes, infirmaque vincitur ætas;
 Sceptra gener focero rapta superbus habet.
 Ipse sub Exquillis, ubi erat sua regia, casus,
 Concidit in dura sanguinolentus humo.
 Filia carpento patrios initura penates
 Ibat per medias alto feroxque vias.
 Corpus ut aspexit, lacrymis auriga profusus
 Resistit, hunc tali corripit illa sono.
 Vadis, an expectas precium pietatis amarum?
 Duc inquam inuis ipsa per ora rotas.
 (Certa fides facti) dictus Sceleratus ab illa
 Vicus, & æterna res ea pressa nota est.
 Post tamen hæc causa est templum monumenta parentis
 Tangere; mira quidem, sed tamen acta loquor.

F 5

Si-

Signum erat in folio residens sub imagine Tullii:
 Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
 Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,
 Ne natae videant ora nefanda meæ.
 Veste data tegitur, verat hanc fortuna moveri
 Et sic è templo est illa locuta suo.
 Ore revelato cum primum luce patebit
 Servius, hæc positi prima pudoris erit.
 Parcite matronæ veritas attingere vestes,
 Solemnis faris est voce movere preces.
 Sitque caput semper Romano tectus amictu,
 Qui rex Romana sextus in urbe fuit.
 Arserat hoc templum, signo tamen ille pepercit
 Ignis, opem nato Mulciber ipse tulit.
 Namque pater Tulli Vulcanus, Ocrisia mater
 Præsignis facie Corniculana fuit.
 Hanc secum Tanaquil sacris de more peractis
 Jussit in ornatum fundere vina focum.
 Hic inter cineres obscæni forma virilis
 Aut fuit, aut visa est, sed magis illa fuit.
 Jussa foco captiva sedet: conceptus ab illa
 Servius, à cælo semina gentis habet.
 Signa dedit genitor tunc, cum caput igne corusco
 Contigit, inque comis flammeus arsit apex.
 Te quoque magnifica concordia dedicat æde
 Livia, quam charo præstitit illa viro.
 Disce tamen veniens ætas: ubi Livia nunc est
 Porticus, immensæ testæ fuere domus.
 Urbis opus domus una fuit, spatiumque tenebat
 Quo brevius muris oppida multa tenent.
 Hæc æquata solo est, nullo sub crimine regni,
 Sed quia luxuria visa nocere sua est.
 Sustinuit tantas operum subvertere moles,
 Totque suas hæres perdere Cæsar opes.
 Sic agitur censura, & sic exempla parantur,
 Cum iudex, alios quod monet, ipse facit.
 Nulla nota est veniente die quam dicere possis,
 Idibus invicto sunt data templa Jovi.

Et

Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores,
 Nunc ades o ceptis flava Minerva meis.
 Cur vagus incedit tota tibicen in urbe?
 Quid sibi personæ, quid toga longa, volunt?
 Sic ego sic posita Tritonia cuspide dixit.
 (Posssem utinam doctæ verba referre Deæ)
 Temporibus veterum tibicinis usus avorum
 Magnus, & in magno semper honore fuit.
 Cantabat fanis, cantabat tibia ludis,
 Cantabat mæstis tibia funeribus.
 Dulcis erat mercede labor, tempusque secutum est
 Quod subito gratæ frangeret artis opes.
 Adde quod ædilis, pompa qui funeris irent,
 Artifices solos iusserat esse decem.
 Exilio mutant urbem, Tyburque recedunt,
 [Exilium quodam tempore Tibur erat]
 Quærunt in scena cava tibia, quærunt aris:
 Ducit supremos naenia nulla choros.
 Servus erat quidam quantolibet ordine dignus
 Tybure, sed longo tempore liber erat.
 Rure dapes parat ille suo, turbamque canoram
 Convocat: ad festas convenit illa dapes.
 Nox erat, & vinis oculique animique natabant,
 Cum præcomposito nuncius ore venit.
 Atque ita, quid cessas convivas solvere? dixit.
 Auctor vindictæ jam venit ecce tuæ.
 Nec mora, convivæ valido titubantia vino
 Membra movent, dubii stantque labantque pedes.
 At dominus, discedite, ait: plaustrumque morantes
 Sustulit, in plaustrum scirpea lata fuit.
 Alliciunt somnos, tempus, motusque, merumque
 Potaque se Tybur turba redire putat.
 Jamque per Exquiliæ Romanam intraverat urbem,
 Et mane in medio plaustra fuere foro.
 Claudius ut possit specie numeroque Senatum
 Fallere personis imperat ora tegi.
 Admissetque alios, & ut hunc tibicina cætum
 Augeat, in longis vestibus ire jubet.

F 6

Sic

Sic reduces bene posse tēgi, ne forte notentur
 Contra collegæ iusta redisse sui.
 Res placuit, cultuque novo licet Idbus uti
 Et canere ad veteres verba jocosa modos.
 Hæc ubi perdocuit, superest mihi discere, dixi,
 Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.
 Martius, inquit, habet tali mea nomine festa
 Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
 Prima terebrato per rara foramina buxo
 Ut daret effeci tibia longa sonos.
 Vox placuit: faciem liquidis referentibus undis
 Vidi, & virgineas intinuisse genas.
 Ars mihi non tanti est, valeas mea tibia, dixi,
 Excipit abiectam cespitem ripa suo.
 Inventam; Satyrus primum miratur, & usum
 Nescit, & aflatam sentit habere sonum.
 Et modo dimittit digitos, modo concipit auras:
 Jamque inter nymphas arte superbus erat.
 Provocat & Phæbum, Phæbo superante pependit
 Cæsa recesserunt à cute membra sua.
 Sum tamen inventrix, auctorque ego carminis hujus:
 Hoc est cur nostros ars colit ista dies.
Tertia lux veniet, qua tu Dodona Thyene
 Stabis Agenoreæ fronte videnda bovis.
 Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ
 Tybri per Hetruscas in mare mittis aquas.
Siqua fides ventis, Zephyro date carbasa nautæ,
 Cras veniet vestris ille secundus aquis.
At pater Heliadum radios ubi tinxerit undis,
 Et cinget geminos stella serena polos.
 (Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus ille)
 Proximus, à vento nomen uterque tenet.
 Tolle humo validos proles Hyrea lacertos,
 Continua Delphin nocte videndus erit.
 Scilicet hic olim Volcos Aequosque fugatos
 Viderat in campis Algida terra tuis.
 Unde suburbano clarus Tyburte triumpho,
 Vectus es in niveis Posthume victor equis.

Jam sex & totidem luces de mensæ superflunt,
 Huic unum numero tu tamen adde diem.
 Sol abire è Geminis, & Cancri signa rubescunt,
 Caput Aventina Pallas in arce coli.
Jam tua Laomedon oritur nurus, orcaque noctem
 Pellit, & è pratis cana pruina fugit.
 Reddita, quisquis is est, Sumano templa feruntur,
 Tum cum Romanis Pyrrhe timendus eras.
Hunc quoque cum patris Galathea receperit undis,
 Plenaque secure terra quietis erit.
 Surgit humo juvenis telis aflatu avitis,
 Et gemino nexas porrigit angue manus.
 Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei;
 Devovit natum credulus ille suum.
 Solliciti terrentur equi, frustra que retenti
 Per scopulos dominum, duraque saxa trahunt.
 Exciderat curru, lorisque morantibus artus
 Hippolytus lacero corpore raptus erat.
 Reddideratque anima multum indignante Diana,
 Nulla Coronides causa doloris ait.
 Namque pio juveni vitam sine vulnere reddam:
 Et cedent arti tristia fata meæ.
 Gramina continuo loculis depromit eburnis,
 Præferant Glauci manibus illa prius,
 Tunc cum observatas augur descendit in herbas,
 Ufus & auxilio est anguis ab angue dato.
 Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit,
 Deposuitum terra sustulit ille caput.
 Læcus eum memorisque sui? Dietyntia recessu
 Celat, Aricino est Virbius ille lacu.
 At Lachesis Clotho que dolent sua fila teneri,
 Et feri regni jura minora sui.
 Jupiter exemplum veritus direxit in ipsum
 Fulmina, qui nimie noverat artis opem.
 Phæbe quærebaris: Deus est, placare parenti,
 Propter te fieri quod vetat, ipse facit.
Non ego te, quanvis properabis vincere Cæsar,
 Si vetat auspiciū, signa movere velim.
 Sicut

Sint tibi Flaminius Trasymenaque littora testes;
 Per volucres æquos multa monere Deos;
 Tempora si veteris quæris temeraria damni,
 Quartus ab externo mense bis ille dies.

Postera lux melior, superat Masinissa Syphacem,
 Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.

Tempora labuntur, tacitissime senescimus annis,
 Et fugiunt freno non remorante dies.

Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores,
 Post septem lucas Junius actus erit.

Ite, Deam læti fortem celebrate Quirites,
 In Tyberis ripa munera regis habet.

Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba:
 Nec pudeat potos inde redire domum.

Ferte coronatæ juvenum convivium lintres,
 Multaque per medias vina bibantur aquas.

Plebs colit hanc: quia qui posuit, de plebe fuisse
 Fertur, & ex humili scepra tulisse loco.

Convenit & servis, serva quia Tullius ortus
 Constituit dubiæ templa propinqua Deæ.

Ecce suburbana rediens male sobrius æde,
 Ad stellas aliquis talia verba jacit.

Zona latet tua nunc, & cras fortasse latebit,
 De hinc erit Orion aspicienda mihi.

At si non esset potus, dixisset eadem
 Venturum tempus solstitialie die.

Lucifero subeunt, Lares delubra tulerunt,
 Hic ubi sit docta multa corona manu.

Tempus idem Stator ædithabet, quæ Romulus olim
 Ante Palatini condidit ora jugi.

Tot restant de mense dies, quot nomina Parcis,
 Cum data sunt trabæ templa Quirine tuæ.

Tempus Juleis cras est natale Kalendis,
 Pierides cæptis addite summa meis.

Dicite Pierides, quis vos adduxerit illuc,
 Cui dedit invitas victa noverca manus.

Sic ego: sit Clio, clari monumenta Philippi,
 Aspicias, unde trahit Martia casta genus.

Mar-

Martia sacifico deductum nomen ab Anco,
 In qua par facies nobilitate fuit.

Par animo quoque forma suo responder in illa,
 Et genus, & facies ingeniumque simul.

Nec quod laudamus formam, tu turpe putaris:
 Laudamus magnas hac quoque parte Deas.

Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi:
 O decus, o sacra femina digna domo?

Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores:
 Annuit Alcides, increpuitque lyra.

FINIS.

PUBLII OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

Per Propoppejam exsul & infelix Poeta librum
 suum admonet, ut è Scythia ad Urbem profes-
 turus, eo habitu accedat, quo exules utuntur:
 mandatque quid velit responderi sciscitantibus,
 quid ipse agat. Docet simul quomodo se excu-
 set, si forte carmina hæc minora videbuntur ejus
 ingenio. Postremo jubet, ut Palatium evitet, unde
 fulmen emissum in se fuisse commemorat.

Parve (nec invideo) sine me liber ibis in urbem,
 Hei mihi, quod Domino non licet ire tuo.

Vade

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo;
 Impetus hic sacrae semina mentis habet.
 Fas mihi praecipue vultus vidisse Deorum,
 Vel quia sumi vates, vel quia sacra cano.
 Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
 Voce locus, si non obstreperetur aquis.
 Hic ego quaerebam, caepti quae mensis origo
 Efflet, & in cura nominis hujus eram.
 Ecce Deas vidi, non quas praceptor arandi
 Viderat, Ascræas cum sequeretur oves.
 Nec quas Priamides in aquosae vallibus Ide
 Contulit ex illis sed tamen una fuit.
 Ex illis fuit una, sui germana mariti,
 Haec erat (agnovi) quae stat in arce Jovis;
 Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar,
 Tunc Dea, quos fecit sustulit ipsa metus.
 Namque ait, o vates Romani conditor anni,
 Aufe per exiguos magna referre modos,
 Jus tibi fecisti numen caeleste videndi,
 Cum placuit numeris condere festa tuis.
 Ne tamen ignores, vulgique errore traharis,
 Junius à nostro nomine nomen habet.
 Est aliquid nupsisse Jovi, Jovis esse sororem
 Fratre magis dubito gloriæ, anne viro.
 Si genus aspiciatur, Saturnum prima parentem
 Feci, Saturni fors ego prima fui.
 A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est,
 Haec illi à caelo proxima terra fuit.
 Si torus in pretio est, dicor matrona tonantis,
 Junctaque Tarpejo sunt mea templa Jovi.
 An potuit Majo pellex dare nomina mensi,
 Hic honor in nobis invidiosus erit?
 Cur igitur regina vocor, princepsque Dearum?
 Aurea cur dextrae scepra dedere meae?
 An facient menssem lucas, Lucinaque ab illis
 Dicar, & à nullo nomina mense traham?
 Tum me paeniteat posuisse fideliter itas,
 In genus Electrae, Dardaniamque domum.

Causa

Causa duplex irae, raptò Ganymede dolebam,
 Forma quoque Idæo judice victa mea est.
 Paeniteat quod non fovi Carthaginis aeres,
 Cum mea sint illo currus, & arma loco.
 Paeniteat Sparten, Argosque measque Mycenas,
 Et veterem Latio supposuisse Samon.
 Adde senem Tatiùm, Junonicolasque Phaliscos,
 Quos ego Romanis succubuisse tuli.
 Sed neque paeniteat, nec gens mihi charior ulla est,
 Hic color, hic teneo cum Jove templa meo.
 Ipse mihi Mavors, Commendo mænia, dixit
 Hæc tibi, tu pollens urbe nepotis eris.
 Dicta fides sequitur, centum celebramur in aris,
 Nec levior quovis est mihi mensis honor.
 Nectamen hunc nobis tantummodo praestat honoræ
 Roma suburbani dant mihi raunus idem.
 Inspice quos habeat memoralis Aricia fastos,
 Et populus Laurens, Laviniumque meum.
 Est illic mensis Junonius, aspice Tybur.
 Et Prænestinae mænia sacra Deæ.
 Junonale leges tempus, nec Romulus illas
 Condidit, at nostri Roma nepotis erat.
 Finierat Juno: respeximus: Herculis uxor
 Stabat, & in vultu signa dolentis erant.
 Non ego, si toto mater me cedere caelo
 Jusserit, invita matre morabor, ait.
 Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus,
 Blandior, & partes pene rogantis ago.
 Remque mei juris malim tenuisse precando,
 Et faveas causae forsitan ipse meae.
 Aurea possedit socio Capitolia templo
 Mater, & ut debet, cum Jove summa tenet.
 At decus omne mihi contingit origine mensis:
 Unicus est, de quo sollicitamur, honor.
 Quid grave si titulum mensis Romane dedisti
 Herculis uxori, posteritasque memor.
 Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine magni
 Conjugis, huc captas appulit ille boves.

Hic

Hic maie defensus flammis, & dote paterna
 Cacus Aventinam sanguine tinxit humum.
 Ad propiora vocor: populum digessit ab annis
 Romulus, in partes distribuitque duas.
 Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est;
 Hæc ætas bellum suadet, at illa gerit.
 Sic statuit mensæque nota secrevit eadem,
 Junius est juvenum, qui fuit ante senum.
 Dixit, & in litem studio certaminis issent,
 Atque ira pietas dissimulata foret.
 Venit Apollinea longas Concordia lauro
 Nexa comas, placidi numen opusque ducis.
 Hæc ubi narravit Tatium fortemque Quirinum,
 Binaque cum populis regna coisse suis.
 Et lare communi foceros generosque receptos,
 His nomen junctis Junius inquit, habet.
 Dicta triplex causa est: at vos ignoscite divæ,
 Res est arbitrio non derimenda meo.
 Ite pares à me: perierunt iudice formæ
 Pergama: Plus lædant, quam juvat una, dua.
 Prima dies tibi Carna datur, Dea cardinis hæc est,
 P Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
 Unde datas habeat vires, obscurior ævo,
 Fama est, sed nostro carmine certus eris.
 Adiacet antiquus Tyberino locus Ileri;
 Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.
 Inde fata est nymphe, Cranen dixere priores,
 Ne quicquam multis sæpe petita procis.
 Rura sequi, jaculisque feras agitare solebat,
 Nodosasque cava tendere valle plagas.
 Non habuit pharetram, Phæbi tamen esse sorore
 Credebant: nec erat, Phæbe, pudenda tibi.
 Huic aliquis juvenum dixisset amantia verba,
 Reddebat tales protinus illa sonos.
 Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudor
 Si secreta magis ducis in antra, sequar.
 Credulus ante subit: frutices hæc nacta resistit:
 Et latet, & nullo est inveniendâ modo.

Viderat hanc Janus, visæque cupidine captus,
 Ad duram verbis mollibus usus erat.
 Nympha jubet quæri de more remotius antrum,
 Utque comes sequitur, destituitque ducem.
 Stalta (videt Janus quæ post sua terga geruntur)
 Nil agis, & latebras respicit ille tuas.
 Nil agis en dixit: nam te sub rupe latentem
 Occupat amplexu, teque potitus, ait.
 Jus pro concubitu nostro tibi cardinis esto,
 Hoc pretium postæ virginitatis habe.
 Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset
 A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.
 Sunt avidæ volucres, non quæ Phinæja mensis
 Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
 Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
 Canities, pennis, unguibus hamus inest.
 Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,
 Et vitiant cunis corpora rapta suis.
 Carpere dicuntur latentia viscera rostris,
 Et plenum potio sanguine guttur habent.
 Est illis Strigibus nomen: sed nominis hujus
 Causa, quod horrenda fridere nocte solent.
 Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt,
 Næniaque in volucres falsa figurat anus,
 In thalamos venere Procæ: Proca natus in illis
 Præda recens avium quinque diebus erat.
 Pectoraque exorbent avidis infantia linguis:
 Et puer infelix vagit, opemque petit.
 Territa voce sui nutrix accurrit alumni,
 Et rigido sectas invenit ungue genas.
 Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
 Esse solet feris quas nova læsit hyems.
 Pervenit ad Cranem, & rem docet: illa, timorena
 Pone, tuos sospes, dixit, alumnus erit.
 Venerat ad cunas, stebant materque paterque,
 Siffite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.
 Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
 Fronde, ter arbutea limina fronde notat.

Spargit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant
 Extaque de porca cruda bimestre tenet.
 Atque ita noctis aves extis puerilibus, inquit,
 Parcite: pro parvo victima parva cadit.
 Cor pro corde precor, pro fibris fumite fibras,
 Hanc animam vobis pro meliore damus.
 Sic ubi libavit, profecta sub æthere ponit:
 Quique adsint facris, respicere illa vetat.
 Virgaque Ianalis de spina fumitur alba,
 Qua lumen thalamis parva fenestra dabat.
 Post illud neque aves cunas violasse feruntur,
 Et rediit puero qui fuit ante color.
 Pingua cur illis gustentur larda calendis,
 Mistaque cum calido sit faba farre, rogas?
 Prisca Dea est, aliturque cibis quibus ante solebat,
 Nec petit adfcitas luxuriosa dapes.
 Piscis adhuc illis populis sine fraude natabat,
 Ostreaque in chonchis tuta fuere suis.
 Nec Latium norat quam præbet Ionia dives,
 Nec quæ Pygmeo sanguine gaudet avis.
 Et præter pennas nihil in pavone placebat,
 Nec tellus captas miserat ante feras.
 Sus erat in pretio, cæsa sue festa colebant:
 Terra fabas tantum duraque farra dabat.
 Quæ duo mista simul sextis quicumque calendis
 Ederit, huic lædi viscera posse negant.
 Arce quoque ex summa Junoni templa Moneta
 Ex voto memorant facta Camille tuo.
 Ante domus Manli fuerat, qui Gallica quondam
 A Capitolino reppulit arma Jove.
 Quam bene, Dii magni, pugna cecidisset in illa
 Defensor solii Juppiter alte tui.
 Vixit, ut occideret damnatus crimine regni,
 Hunc illi titulum longa senectæ dabat.
 Lux eadem Marti festa est, quem prospicit extis
 Appositum testæ porta Capena viæ.
 Te quoque Tempestat merita delubra fatemur,
 Cum pene est Coris obruta classis aquis.

Hæc

Hæc hominum monumenta patent: si quærimus astra
 Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.
 P Ostra lex Hyadas taurinæ cornua frontis
 Evocat, & multa terra madescit aqua.
 M Ane ubi bts fuerit, Phæbusque iteraverit ortus,
 Factaque erit posito rore bis uda teges.
 Hac sacrata die Thusco Bellona duello
 Dicitur, & Latio prospera semper adest.
 Appius est auctor, Pyrrho qui pace negata
 Multum animo vidit, lumine captus erat.
 Prospicit a tergo summum brevis area circum,
 Est ubi non parvæ parva columna notæ.
 Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti,
 In regem, & gentes cum placet arma capi.
 A Ltera pars circi custode sub Hercule tuta est,
 Quod Deus Euboico carmine munus habet.
 Muneris est tempus, qui nonas lucifer ante est,
 Si titulos quæris, Sylla probavit opus.
 Q Uærebam, nonas Sancto, Fidione referrem,
 An tibi Semipater? tunc mihi Sanctus ait.
 Cuiuscunque ex illis dederis, ego munus habebō,
 Nomina terna fero, sic voluere Cures.
 Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini,
 Inque Quirinali constituitere iugo.
 E St mihi, sitque precor nostris diuturnior annis
 Filia, qua felix sospite semper ero.
 Hanc ego cum vellem genero dare, tempora tædis
 Aptæ requirebam, quæque cavenda forent.
 Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus
 Utilis & nuptis, utilis esse viris.
 Primumque pars hujus thalamis aliena reperta est:
 Nam mihi si conjux sancta Dialis ait.
 Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
 Detulerit flavis in mare Tybris aquis.
 Non mihi detonso crines depectere buxo,
 Non ungues ferro subsecuisse licet.
 Non tetigisse virum, quamvis Jovis ille sacerdos,
 Quamvis perpetua sit mihi lege datus.

Tu

Tu quoque ne propra, melius tua filia nubet,
 Ignea cum pura veste nitebit humus.
 Tertia post Nonas removere Lycaona Phæbe
 Fertur, & à tergo non habet ursa metum.
 Tunc ego me memini ludos in gramine campi
 Aspiceret, & dici lubricæ Tybri tuos.
 Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
 Quique tegunt parvis æra recurva cibis.
Mens quoq; numen habet, Menti delubra videmus
 Vota metu belli perfide Pæne tui.
 Pæne rebellabas, & letho Consulis omnes
 Attoniti Mauras pertimuerè manus.
 Spem metus abstulerat, cum menti vota Senatus
 Suscipit & melior protinus illa venit.
 Aspicit instantes mediis sex lucibus Idus
 Illa dies qua sunt vota soluta Deæ.
Vesta fave, tibi nunc operata resolvimus ora,
 Ad tua si nobis sacra venire licet.
 In prece totus eram, cælestia numina sensi,
 Lætæque purpurea luce refulsit humus.
 Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
 Te Dea, nec fueras aspicienda viro.
 Sed quæ nescieram, quorumque errore tenebar,
 Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
 Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,
 Cum flammæ custos æde recepta Dea est.
 Regis opus placidi, quo non metuentius ullum
 Numinis ingenium terra Sabina tulit.
 Quæ nunc ære nitent, stipula tunc tecta virebant
 Et paries lento vimine textus erat.
 Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ,
 Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
 Forma tamen templi quæ nunc manet, ante fuisse
 Dicitur, & formæ causa probanda subest.
 Vesta eadem est, & terra: subest vigil ignis utriusque
 Significant sedem terra focusque suam.
 Terra pilæ similis, nullo fulcimine nixa
 Aère subiecto tam grave pendet onus.

Ipsa

Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem,
 Quique premat partes, angulus omnis abest.
 Cumque sit in media rerum regione locata,
 Et tangat nullum plusve, minusve latas,
 Ni convexa foret, parti vicinior esset,
 Nec medium terræ mundus haberet onus.
 Arte Siracusia suspensus in aere clauso.
 Stat globus immensi parva figura poli.
 Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
 Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.
 Par facies templi, nullus procurrit in illo
 Angulus, à pluvio vendicat imbre tholus.
 Cur sit virginibus, quæris, Dea culta ministris?
 Inveniam causas hac quoque parte suas.
 Ex Ope Junonem memorant Cereremque creatas
 Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
 Utraque nupserunt: ambæ peperisse feruntur:
 De tribus impatiens restitit una viri.
 Quid mirum virgo, si virgine læta ministra
 Admittit castas in sua sacra manus?
 Nectu aliud Vestam, quam vivam intellige flammam
 Nataque de flamma corpora nulla vides.
 Jure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit,
 Nec capit, & comites virginitatis amat.
 Esse aut stultus Veste simulacra putavi,
 Mox didici curvo nulla subesse tholo.
 Ignis inextinctus templo cælatur in illo.
 Effigiem nullam Vesta, nec ignis, habent.
 Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur:
 Causaque par Graii nominis esse potest.
 At focus à flammis, & quod fovet omnia, dictus:
 Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
 Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precando
 Dicimus, ò Vesta, quæ loca prima tenes.
 Ante focos olim scammis considerare longis
 Mos erat; & mensæ credere adesse Deos.
 Nunc quoque cum sunt antiquæ sacra Vacunæ,
 Ante Vacuales stantque, sedentque focos.

F

Ve.

Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
 Fert missos Vestæ pura patella cibos.
 Ecce coronatis panis dependet aellis,
 Et velant scabras florida serta molas.
 Sola prius furnis torrebant farra coloni:
 Et Fornacali sunt stata sacra Deæ.
 Suppositum cineri panem focus ipse parabat:
 Strataque erat tepido tegula quassa solo.
 Inde focum servat pistor, dominamque focorum:
 Et quæ pumiceas versat a sella molas.
 Præteream? referam ne tuum, rubicunde Priape,
 Dedecus? est multi fabula plena joci.
 Turrigera frontem Cybele redimpta corona
 Convocat æternos ad sua festa deos.
 Convocat & Satyros, & rustica numina Nymphas,
 Silenus, quamvis nemo vocarat, adest.
 Nec licet, & longum est, epulas narrare deorum:
 In multo nox est pervigilata mero.
 Di temere errabant, in opacæ vallibus Idæ
 Pars jacet, & molli gramine membra levat.
 Hi ludunt: hos somnus habet: pars brachia necitat
 Pars viridem celeri ter pede pulsat humum.
 Vesta jacet, placidamque capit secunda quietem,
 Sicut erat positum cespite sulca caput.
 At ruber hortorum custos, Nymphasque, Deasque
 Captat, & errantes fertque refertque pedes.
 Aspicit & Vestam, dubium est, Nymphamne putarit,
 An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.
 Spem capit obscænam: furtimque accedere tentat,
 Et fert suspensos corde micante gradus.
 Forte fenex, quo vectus erat Silenus, asellum
 Liquerat ad ripas leue sonantis aquæ.
 Ibat ut inciperet longi Deus Hellepontii:
 Intempestivo cum rudit ille sono.
 Territa voce gravi surgit Dea: convolat omnis
 Turba: per infestas effugit ille manus.
 Lampyacos hoc animal solita est mactare Priapo:
 Hinc asini flammis incidis exta damus.

Quem

Quem tu diva memor de pane monilibus ornas:
 Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.
 Nomine quam pretio celebratior, arce Tonantis,
 Dicam pistoris quid velit ara Jovis.
 Cincta premebantur trucibus capitolia Gallis:
 Fecetat obsidio jam diuturna famem.
 Jupiter ad solium superis regale vocatis:
 Incipe, ait Marti: protinus ille refert.
 Scilicet ignorum est, quæ sit fortuna meorum?
 Et dolor hic animi voce querentis eget?
 Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori,
 Exigis; Alpino Roma sub hoste jacet.
 Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum:
 Jupiter hanc terris impositurus eras.
 Jamque suburbanos, Hetrusque contudit arma:
 Spes erat in cursu: nunc lare pulsa suo est.
 Vidimus ornatos, ærata per atria, picta
 Veste triumphales occubuisse fenæs.
 Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
 Sede putent aliquos scilicet esse deos?
 At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
 Totque domos vestras obsidione premi.
 Nil opis in cura scirent superesse deorum
 Et data sollicita thura perire manu.
 Atque utinam pugnae pateat locus: arma capebant:
 Et si non poterunt exsuperare, cadant.
 Nunc inopes victus, ignavaque fata timentes,
 Monte suo clausos barbara turba premit.
 Tunc Venus, & lituo pulcher, trabeaque quirinus
 Vestaque pro Latio multa locuta suo est.
 Publica, respondit, cura est pro manibus istis,
 Jupiter: & pænas Gallia victa dabit.
 Tu modo, quæ desunt fruges, superesse putentur:
 Effice: nec sedes desere, Vesta tuas.
 Quodcumque est solidæ cereris, cava machina frangat
 Mollitamque manu duret in igne focus.
 Jussit, & fratris virgo Saturnia iussis
 Annuit; & mediæ tempora noctis erant.

F 2

JAM

Jam ducibus formum dederat labor: increpat illo
 Jupiter: & sacro, quid velit, ore docet.
 Surgite, & in medios de fummis arcibus hostes
 Mittite, quam minime tradere vultis, opem.
 Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti
 Tradere quam nolint, & jubeantur opem.
 Esse Ceres visa est, jaciunt cerealibus dona:
 Jacta super galeas, longaque scuta sonant.
 Posse fame vinci spes excidit: hoste repulso
 Candida pistori ponitur ara Jovi.
 Forte revertetar festis Vestalibus illa,
 Qua via Romano nunc nova juncta foro est.
 Huc pede matronam nudo descendere vidi,
 Obstupui tacitus, sustinuitque gradum.
 Sensit anus vicina loco; jussimque sedere
 Alloquitur, quatiens voce tremente caput.
 Hæc ubi nunc fora sunt, udæ tenere, plaudes:
 Amne redundatis fossa madebat aquis.
 Curtius ille lacus, ficcas qui sustinet aras,
 Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.
 Qua Velabra solent in circum ducere pompas,
 Nil præter salices, crassaque canna fuit.
 Sæpe suburbanas rediens conviva per undas
 Cantat, & ad nautas ebria verba jactat.
 Nondum conveniens diversis iste figuris,
 Nomen ab adverso ceperat amne Deus.
 Hic quoque lucus erat juncis & arundine densus,
 Et pede velato non adeunda palus.
 Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coerces,
 Siccaque nunc tellus; mos tamen ille manet.
 Reddiderat causam: valeas anus optima, dixi;
 Quod superest ævi, molle sit omne tui.
 Cætera jam pridem didici puerilibus annis;
 Non tamen idcirco prætereunda mihi.
 Mænia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
 Ilus adhuc Asiæ dives habebat opes.
 Creditur armiferæ signum cæleste Mineryæ
 Urbis in Iliacæ defluisse juga.

Cura videre fuit; vidi templumque, locumque;
 Hoc superest illic. Pallada Roma tenet.
 Consultitur Smintheus: lucoque obscurus opaco
 Hos non mentito reddidit ore fonos.
 Aetheream servate deam; servabitis urbem:
 Imperium secum transferet illa loci.
 Servat, & inclusam summa tenet Ilus in arce,
 Curaque ad hæredem Laomedonta venit.
 Sub Priamo servata parum: sic ipsa volebas,
 Ex quo judicio forma revicta tua est.
 Seu genus Adraasti, seu furcis aptus Ulysses,
 Seu pius Aeneas, eripuisse ferunt.
 Auctor in incerto est, res est Romana: tuetur
 Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.
 Heu quantum timuere patres, quo tempore Vesta
 Arsit, & est tectis obruta pene suis.
 Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes,
 Mistaque erat flammæ flamma profana piæ.
 Attonitæ flebant demisso crine ministræ:
 Abstulerat vires corporis ipse timor.
 Provolat in medium, & magna, Succurite, voce,
 Non est officium flere, Metellus ait.
 Pignora virgineis fatalia tollite palmis
 Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
 Me miserum dubitatis? ait, dubitare videbat,
 Et pavidas posito procubuisse genu.
 Haurit aquas, tollensque manus, Ignoscite dixit,
 Sacra vir intrabo non adeunda viro.
 Si scelus est, in me commissi pœna redundet,
 Sit capitis damno Roma soluta mei.
 Dixit, & abripuit: factum Dea rapta probavit,
 Pontificisque sui munere tuta fuit.
 Nunc bene luctetis sacro sub Cæsare flammæ:
 Ignis in Iliacis nunc erit, estque focus.
 Nullaque dicitur vittas temerare sacerdos
 Hoc duce, nec viva defodietur humo.
 Sic incesta perit, quis quam violavit, in illa
 Conditur, & tellus Vestaque numen idem est.